

VECHI AȘEZĂRI OMENEȘTI ÎN ZONA PANCIU

Aurora-Emilia Apostu

Renumele orașului Panciu, cu împrejurimile sale, nu este dat doar de viticultură, ci și de vechimea incontestabilă a localității de pe Valea Sușiței.

Cu un bogat patrimoniu al trecutului, Panciu se situează pe primul loc între orașele vrâncene în ceea ce privește densitatea și diversitatea de locuire într-o zonă atât de variată în vestigii ale trecutului istoric. Desfășurate într-un spațiu de timp de câteva milenii, viața și activitatea umană au constituit un reper indiscutabil în formarea și evoluția ulterioară a așezării de azi.

Situată în inima ținutului vrâncean, zona Panciu cunoaște urme de locuire încă din paleoliticul superior – etapa Gravettiană – (nuclee, silexuri vineții și așchii) descoperite pe Dealul Chicera și în apropiere, în punctul „*Măriuța Petre*” (sat Mănăstioara, comuna Fitionești)¹, datate la aproximativ 24.000 î.Cr. În același loc, pe Dealul Chicera, în punctele „*Măriuța Petre*” (la 2 km de sat) și „*Cetățuia*” (la 800 m SV de sat), au fost descoperite și cercetate fragmente ceramice bine arse, având în compoziție pleavă de cereale, unelte din corn de cerb (săpăligi) aparținând Culturii Criș; topoare din piatră șlefuită și perforate (Doaga, Panciu, Mărășești), dălți, lame silex, împungătoare din os, corn etc. aparținând neo-eneoliticului dat de culturile Gulmelnița, Cucuteni

¹ Marlena Florescu și Gh.Constantinescu, **Așezarea din epoca bronzului de la Mănăstioara-Fitionești**, în *Danubius*, I, Galați, 1967, p.61; Victor Bobi, **Contribuții la repertoriul arheologic al județului Vrancea – descoperiri neoneolitice**, în *Vrancea. Studii și comunicări*, II, Focșani, 1979, p.25

(Gumelnița A1; Cucuteni A-B, B). S-au mai descoperit fragmente din ceramică fină, lucrată cu mâna, aparținând fazelor timpurii ale culturii Cucuteni, ceramică regăsită și la Mărășești-Doaga (cariera de piatră), unelte și arme de luptă și vânătoare, oase de animale și păsări, podoabe și figurine feminine. Toate aceste obiecte sunt în colecțiile muzeului vrâncean. Așezarea de la Mănăstioara este sit arheologic.

Din punctul „*Măriuța Petre*” provin fragmente ceramice aparținând epocii bronzului (cultura Monteoru) și un sceptru din piatră aparținând bronzului târziu (Noua).

Comuna Fitionești cu așezarea de la „*Măriuța Petre*” este de asemenea, sit arheologic.

În punctul „*Cetățuie*”, pe lângă ceramica descoperită de tip Stoicani-Aldeni (eneolitic timpuriu) s-au descoperit fragmente ceramice și vase întregibile de tipul: castroane, vase piriforme, bitronconice, cupe cu picior etc. aparținând bronzului și carpilor cât și figurine zoo și antropomorfe², aflate la ora actuală în depozitul muzeului.

Pe terasa superioară a pârâului Hăulita, în punctul „*Hazna*” (Crucea de Sus) au fost identificate fragmente ceramice ce aparțin secolelor II-III d.Cr. (carpilor) din ceramică cenușie lucrată la roată.

În punctul „*La Brazi*” (Panciu), în apropierea Schitului Brazi, pe terasa nordică, s-au descoperit fragmente ceramice întregibile lucrate cu mâna și la roată ce aparțin carpilor (sec.II-III d.Cr.), cât și secolelor IX-X d.Cr. Vasele apar de tipurile: vase-strachină, vase-cilindrice, vase-bol etc. Dintre obiectele de fier, de secol IX-X d.Cr, apar balamale uși, catarama, piroane, potcoave, scoabe, călcătoare hârleț etc. (unelte finite).

Au fost descoperite și trei monede bronz aparținând Evului Mediu și una din argint de secol XVIII. Ele sunt în depozitul muzeului și au fost publicate în anuarul său.

În vestul orașului, pe locul denumit „*Valea Brazilor*” se află o așezare carpică de secol III. La câțiva metri mai la nord de așezarea

² *Ibidem*, p.25 - 26

carpică se află așezarea de secol IX-X d.Cr. cu numeroase fragmente de vase ce apar la suprafața solului, lucrate la roată, de tipul borcanelor Dridu etc.

La 2 km sud-vest de Panciu, în Satu Nou s-a descoperit așezarea de epoca bronzului (cultura Monteoru) cu materiale de tipurile MIC4 până la ultima fază a culturii monteorene (MIIB) cu ceramică fragmentară întregibilă. S-au mai descoperit râșnițe piatră, frecătoare, topoare-ciocan cu gaură de înmănușare, dălți etc. cât și patru cuțite curbe din piatră (krummeister) întregi și fragmentare. Pe lângă acestea apar obiecte din os de tipul acelor de cusut, cataramе, amulete etc. Din categoria obiectelor din bronz s-au găsit brățări, șase inele de buclă, cataramе. Alături de materialele de tip monteorean, la Satu Nou-Panciu au apărut și fragmente ceramice întregibile aparținând eneoliticului timpuriu (Precucuteni)³ Obiectele sunt în colecțiile muzeului vrâncean.

„La Drumul Vechi” – la confluența dintre Șușița și pârauл Zăbrăuți, la jumătatea distanței dintre Panciu și Satu Nou s-au descoperit fragmente ceramice aparținând epocii bronzului (cultura Monteoru).⁴

În punctul „Titelcă”, în apropiere de satul Crucea de Jos, s-au găsit fragmente ceramice întregibile aparținând epocii bronzului (Monteoru), cât și un fragment topor piatră perforat la mijloc.⁵

Tot în Crucea de Sus a fost identificat în anul 1915, un tezaur de drahme din argint, datat la sfârșitul secolului al II-lea d.Cr., alcătuit din 47 de exemplare, din perioada maximei înfloriri a statului dac, condus de Burebista (sec.I î.Cr.). Descoperirea acestor monede ne indică puternicele legături cu lumea exterioară. Așezări ale dacilor

³ Victor Bobi, **Contribuții la repertoriul arheologic al județului Vrancea, în Vrancea. Studii și comunicări**, vol.VIII-X, 1991, Focșani, p.100-101

⁴ Eugenia Zaharia, M.Petrescu-Dâmbovița și alții, **Așezări din Moldova, de la paleolitic până în secolul al XVIII-lea**, p.376, București, 1970; Semnalare: Macarovici și Natalia Paghida, Cercetare: Marlена Florescu, 1959 și Gheorghe Constantinescu, 1953

⁵ Cercetare: Gheorghe Constantinescu, 1962; informații preluate din caietul de șantier al autorului (teren) predat în anul 1995

liberi (sec.II-III d.Cr.) au fost precizate și la Valea Cerbului.

Descoperirea fragmentelor ceramice aparținând secolelor IX-XI d.Cr., ca și a unor monede din bronz, de secol IX sau XIV, arată continuitatea de locuire în așezare, dată de condițiile prielnice de dezvoltare.

Cu ocazia unor săpături pentru fundația celei mai vechi stații PECO din orașul Panciu, au fost descoperite trei morminte de înhumare aparținând epocii bronzului⁶.

Descoperirile arheologice efectuate sunt în general pe pârâul Hăulita și malul stâng al Șușiței în Crucea de Sus, Neicu, Crucea de Jos și Satu Nou, așezări ce au format ulterior vatra actuală a orașului Panciu, datată la sfârșitul secolului al XVI-lea.

Dovezi ale vechilor civilizații sunt concludente și prin descoperirile din comuna Țifești, întinsă pe interfluviul Sușița-Putna, la câțiva kilometri de Panciu, în partea sud-vestică a localității.⁷ Sunt semnalate descoperirile din satele Clipicești, Vitănești, Sârbi, Oleșești, Bătinești, Pătrășcani, Igești.

La Clipicești, în punctul numit „*Vatra Satului*” au fost descoperite silexuri (microlite) aparținând paleoliticului superior (35.000 ani î.Cr.)⁸.

În punctul „*La Cetățuie*” situat la 4 km est de Clipicești pe un platou de forma unei cetățui situat între „*Cetățuia Mică și Mare*”, au fost descoperite între anii 1950-1952, de Nicolae Harțuche⁹, fragmente ceramice aparținând culturii Monteoru (fazele IC3-2, II a-b), frecătoare piatră, linguri ceramică, cuțite curbe piatră (krummeister), fusaiole, unelte silex, etc. aparținând bronzului.

Este posibilă și existența unei așezări aparținând culturii Glina

⁶ Ion M. Pușcă, **Valea Sușiței**, Editura Sport-Turism, București, 1987, p.90 - 91

⁷ *Ibidem*, p.90 - 91

⁸ Aurora Emilia Apostu, **Descoperiri paleolitice în zona Carpaților de Curbură**, în **Mousaios**, vol.IV, I, p.7 -14

⁹ N.Harțuche, **Contribuții la repertoriul arheologic al județului Vrancea**, în **Vrancea.Studii și comunicări**, vol.II, Focșani, p.9 - 17; *Ibidem*, p.7 - 14

III sau Cernavodă II-Foltești II, după Nicolae Harțuche. Noi săpături vor putea clarifica situația în zonă, (nu s-au efectuat cercetări recente) atât pentru cultura Cernavodă, cât și pentru Gravettianul aparținând paleoliticului.

La Clipicești, pe lângă uneltele din piatră s-au mai găsit și fragmente ceramice aparținând geto-dacilor și carpilor.

În anul 1966, a fost descoperit un tezaur monetar din argint (12 monede) în localitatea Clipicești (Țifești) cât și 2 piese din argint formate dintr-o fibulă și un colier. Fibula se încadrează în seria așa-numitelor „*fibule cu noduri*”, de secol II-I d.Cr., ca cele din Transilvania și în regiunile de la sud de Carpați. Cele 12 monede sunt tetradrahme thasiene, bătute în insula Thasos, într-o perioadă de maximă înflorire a comerțului desfășurat de greci. Obiectele se află în depozitul muzeului. Au mai fost descoperite monede și podoabe de la sfârșitul veacului al XV-lea, în localitatea Țifești, îngropate pe la 1490-1491, considerate a fi un tezaur de factură locală¹⁰; nu este specificat exact locul descoperirii. Monedele și cerceii sunt asemănători tezaurelor de la Olteni (Vârteșcoiu) și Căndești (comuna Dumbrăveni) ale județului Vrancea, cât și cerceilor descoperiți în cimitirul din fața Cetății de Scaun din Suceava, datați în a doua jumătate a secolului al XV-lea.

În partea stângă a șoselei Țifești – Satu-Nou, în punctul numit „*La Pripor*” se află o așezare restrânsă de tip Monteoru. Au fost descoperite cești întregi și fragmentare de tipurile MIC4-MIC2. Descoperirile constau și în obiecte de podoabă, obiecte de uz casnic (vase de tipurile căni, cățui etc.) cât și obiecte de cult (urne funerare, etc.) piese ce sunt în depozit.¹¹

Pe terasa joasă din stânga râului Putna, la distanță de 500 m

¹⁰ N.Constantinescu și Gh.Untaru, **Podoabe feudale descoperite la Olteni** (r.Focșani) în revista SCIV, 2, anul X, 1959, p.503; Victor Bobi, **Contribuții la repertoriul arheologic al județului Vrancea – descoperiri eneolitice, în Vrancea.Studii și comunicări**, II, 1979, p.17

¹¹ N.Harțuche, *op.cit.*, p.13

spre sud de biserica satului Oleșești, în punctul „La Grigorești” s-au descoperit fragmente ceramice lucrate cu mâna și la roată, aparținând culturii Poienești (sec.III d.Cr.)¹², după necropola eponimă de la Poienești (jud. Vaslui) cât și fragmente ceramice ale daco-carpilor (sec.I - III d.Cr.)¹³. Așezarea se întinde pe o suprafață de aproximativ 300 m în lățime, iar necropola se află spre sud-est de așezare. Semnalarea a fost făcută de Gheorghe Constantinescu, în anul 1960.

Ceramica de la Țifești se aseamănă în special cu ceramica de la Vârteșcoiu și Pădureni, atât cea din așezare, cât și cea din necropolă. Datarea acesteia s-a făcut pe baza asemănării ceramicii găsite aici, cu cea din cimitirele Poienești, care pe baza a numeroase fibule descoperite, au fost datate în secolul III d.Cr.¹⁴.

În partea de nord-est a satului Sârbi (Țifești) s-au găsit fragmente de vase aparținând culturii Monteoru, precum și perioadei timpurii a secolelor IX-XI d.Cr. (culturii Dridu). Cele două așezări sunt situate pe platoul de pe malul stâng al râului Putna, pe o terasă joasă.

Coborând de la izvoarele Putnei spre Bolotești, în localitatea Vitănești (comuna Țifești) pe malul drept al Putnei, - probabil pe locul sau în apropierea locului în care abatele Henry Breuil a făcut descoperirea în anul 1924, sunt semnalate un număr de 13 piese litice aparținând Gravettianului, descoperite în anul 1992.¹⁵ La căpătul satului, spre Vidra, pe „botul” terasei mijlocii a Putnei a fost descoperită o așezare neolitică aparținând Culturii Criș. Au fost găsite bucăți de silex vinețiu și fragmente ceramice negre și roșii, printre care și buze de vase. Nu sunt întregibile.¹⁶

¹² Sebastian Morintz și N.Harțușche, **Săpăturile de la Țifești**, în M.C.A., vol.VIII, Editura Academiei R.P.R., 1962, p.521 - 525; Victor Bobi, **op.cit.**, p.97-113

¹³ *Ibidem*, p.521-525

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ Aurora Emilia Apostu, **op.cit.**, p.7 - 14

¹⁶ Cercetare Gh.Constantinescu, 1962, caiet personal de teren; Gh.Constantinescu, **Unelte folosite pe teritoriul județului Vrancea în secolele IV-XII, în Vrancea. Studii și comunicări**, VIII-X, Focșani, p.109 - 120

Condițiile geografice sunt principalul factor în stabilirea existenței unei populații pe un anumit teritoriu. Stabilitatea acesteia este și în funcție de prezența apei, a condițiilor de viață existente, a configurației zonei, etc. condiții îndeplinite pentru acest teritoriu de studiat.

Agricultura, creșterea animalelor, păstoritul cât și vânătoarea, pescuitul și viticultura sunt îndeletniciri ce au lăsat de-a lungul vremii amprenta existenței lor pe un teritoriu favorabil practicării acestora. Uneltele utilizate în practicare (din os, bronz și fier) sunt de tipul brăzdarelor, cuțitelor de plug, topoare, râșnițe piatră, coase, seceri, etc. cât și ceramică constând din obiecte de tipurile: castroane, ulcioare, pahare, farfurii, căni, tipsii, râșnițe etc. Acestea, în marea lor majoritate sunt din fier și sunt datate secolelor VIII-XII d.Cr. Unelte de recoltat, cum ar fi cosoare, folosite și în viticultură, au fost descoperite numai în localitatea Sârbi-Țifești, aparținând secolelor VIII-XII d.Cr.

Majoritatea așezărilor perioadei secolelor IV-XII d.Cr. se află la izvoare de pârâuri, la puncte de confluență sau pe terase joase. În cadrul așezărilor-sate, locuințele erau dispuse în câte 3 sau 4 șiruri de-a lungul unor ulițe pe care se grupau casele pe baza unor criterii familiale. În perioada veacurilor IV-XII s-a constatat că satele se mutau des de pe o vatră pe alta, revenind mereu, după un anumit număr de ani, în același loc.¹⁷ Asemenea constatări evidențiază sedentarismul, vechimea și îndeletnicirea populației în cadrul acestui teritoriu. Îndeletnicirile de bază cu viticultura, cultivarea pământului etc. (cele enumerate mai sus), permanenta activitate de vânătoare, relațiile umane, schimbul, condițiile de luptă și apărare, de viață, relațiile umane cu teritoriile învecinate, schimburile comerciale de toate felurile și pe toate planurile au dus la o „*deplasare*” continuă a așezărilor – sate, până în secolul al XVI-lea. Odată cu acestea s-au stabilit și noi cimitire (necropole), care apar astfel, mult mai întinse pe o suprafață, cu gropi ale aceleași civilizații trăite, în cadrul aceleiași populații. Activitatea

¹⁷ Anton Paragină, Cercetările de la Bătinești, în Vrancea. Studii și comunicări, vol. VIII-X, 1991, Focșani, p.121 - 162

de prelucrare, de confecționare a unor obiecte de utilizat, în cadrul unor așa numite locuințe – atelier, special construite și amenajate, prelucrare pe fragmentele de fier descoperite, nu a fost „obiectul” populației din zona Panciu și împrejurimi, fiind prelucrate numai fragmentele (bucățile) din coarne de animale, oase mari, din aliaje ale cuprului și cositorului, staniului, etc.

Nu au fost descoperite în acest sens, zgură de fier, lupe de fier sau unelte ce să ateste meșteșugul prelucrării fierului în zona Panciu. Nu s-au descoperit ateliere de prelucrare a fierului, ateliere de olărit (de confecționare a vaselor – ceramice) etc., de prelucrare a unor metale, în general. Apar uneltele finite, după cum s-a văzut în întregul text, rezultate ale acestora, gata confecționate, ce pot fi obținute (ca și vasele ceramice) prin schimb, cumpărare, donare, etc. Nu este exclusă ipoteza existenței în zona Panciu a unor astfel de ateliere de prelucrare a metalelor (a fierului, în principal).

Primele elemente (de după vasele de tip Dridu) sunt specifice perioadei secolelor XIV d.Cr., când comerțul este în plină desfășurare. În locul unde se unesc șoseaua Haret cu șoseaua Soveja (azi strada Carol) pe trotuarul ce mărginește proprietatea Apostoleanu, se observă o mică depresiune. Această depresiune este gura celui dintâi beciu săpat la Panciu și arată locul în care s-a ridicat prima dughiană ce a dat naștere orașului Panciu. La 1730 s-a marcat odată locul, iar în anul 1890 încă se vedea locul. Este primul beci din Panciu, a cărui urmă s-a văzut (1869).¹⁸

Situată pe cursul mijlociu al Putnei, la 3 km de șoseaua națională, pe drumul județean ce șerpuește pe malul stâng al Putnei către Vrancea arhaică nu departe de Bizighești se află localitatea Bătinești (sat). Este așezată într-o zonă colinară, în apropierea limitei dintre podgoriile Țifești, Odobești și Panciu. Cercetările întreprinse și săpăturile arheologice efectuate, nu au dat rezultate mai vechi decât secolele

¹⁸ Adolf Căpățână, **Istoricul orașului Panciu și a Schiturilor Brazi și Sf.Ion**, Tiparul Cartea Românească, București, 1941, p.10 - 14

XIV-XV și XVIII-XIX d.Cr. Localitatea este cunoscută atât ca așezare cât și ca stațiune arheologică. Este sit arheologic cuprins în Lista monumentelor, ansamblurilor și siturilor arheologice și cea mai veche mențiune documentară, dintre toate localitățile comunei Țifești.

Întreprinse în perioada anilor 1981-1987, cercetările arheologice efectuate au scos la iveală locuințe adâncite și de suprafață, gropi menajere, fundații de biserici, cimitire, cu un inventar deosebit de variat.¹⁹ Demonstrează pentru perioada dintre secolele XIV-XVIII, puterea economică a așezării, densitatea de locuire și legăturile pe care Bătineștiul le avea cu zone mai îndepărtate sau mai apropiate prin intermediul târgului din apropiere – Tg.Putna. Ca obiectiv, au fost urmărite punctele „Vâlcică” și „Aguzi” din localitatea Igești, unde cercetările periegetice efectuate ulterior puseseră în evidență vestigii ale trecutului istoric.

În punctul „Vâlcică” a fost cercetată movila ce se detașa față de terenul din jur, movilă ce acoperea fundațiile a două biserici suprapuse. Cea mai veche a fost datată secolelor XIV-XV, pe baza fragmentelor ceramice descoperite și a unui nasture globular. Datarea celeilalte biserici este XV-XVI, pe baza unui fragment de vas de factură orientală și a unei cănițe cu decor șampilat. S-au descoperit și 4 ulcele din secolul al XVII-lea din ceramică neagră bitronconică.²⁰

Au fost descoperite și cercetate peste 20 de morminte (în necropolă), datate după monedele descoperite (peste 40 la număr). S-au mai găsit vase, obiecte de podoabă (nasturi, cercei, brățări, lăntișoare etc.), obiecte din fier.

Cercetările efectuate la „Aguzi” a scos la iveală mai multe gropi cu resturi menajere, datate la fel, cât și trei locuințe de la sfârșitul secolului al XVI-lea. Cercetările privitoare la localitățile Igești – Bătinești dovedesc că vechiul sat era la fel de întins ca astăzi, amplasat pe aceeași apă săpată de locuitori pentru necesități gospodărești (mori,

¹⁹ Gh.Constantinescu, **op.cit.**, p.126 - 140

²⁰ Victor Bobi, **op.cit.**, p.97 - 113

grădinărit, apă potabilă) încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Vestigiile descoperite aici, dovedesc că locuitorii erau agricultori, legumicultori, meșteșugari, crescători de vite, viticultori. Inventarul interesant și bogat descoperit, confirmă legăturile cu târgurile Putna, Focșani și cu cele mai îndepărtate. Materialul arheologic rezultat, se află în colecțiile muzeului.

Urcând pe Valea Zăbrăuțului, spre Fitionești se află comuna Movilița cu satele Troțușanu, Frecăței, Văleni, Diocheți și Chițcani – sat cu o deosebită biserică de lemn, de secol XVII – din patrimoniul județean. Și aceste localități sunt cunoscute prin descoperiri aparținând bronzului timpuriu, mijlociu și târziu.²¹

În apropiere de Panciu este situată comuna Străoane, pe aceeași vale a Sușiței, cu satele Muncelu, Repedea și Văleni, cunoscute prin monumente și situri arheologice din patrimoniul județean.

Apariția localităților, în general pe malul stâng al Sușiței, începând cu secolele XVI-XVII, s-a bazat pe vechile locuiri menționate și permanente din acest loc, pe puternicele influențe cu lumea exterioară și relațiile comerciale cu aceasta, într-un spațiu favorabil sub toate aspectele.

Studiul asupra vechilor așezări omenești din zona Panciu, împreună cu studiile asupra așezărilor vechi omenești din zona Adjud și Odobești, vor fi completate de lucrări privind așezări vechi omenești în zonele Mărășești și Focșani. Lucrările vor închide spațiul orașelor județului Vrancea, localități cu o temelie veche și solidă, anterioară secolelor XIV-XVIII d.Cr., de datare documentară și atestare a lor. Importanța acestora este dublă, dată și de faptul că au fost cunoscute și cercetate așezări mult mai vechi și importante, foarte mari, dezvoltate și înfloritoare de-a lungul timpului, ce au dat o vechime incontestabilă acestui teritoriu de la est de Carpați, situat între râurile Troțuș și Râmnic, Putna și Siret.

Aria localităților (orașelor) de-a lungul lanțului carpat, din zona

²¹ *Ibidem*, p.128 - 140

Vechi aşezări omeneşti în zona Panciu

de câmpie, începând cu Adjud, Panciu, Mărăşeşti, Odobeşti şi Focşani, acoperă în întregime spaţiul estic al judeţului de la nord la sud, urmând ca, în viitoarele studii ce le vom efectua, să acoperim, sub toate aspectele, întreg spaţiul central şi muntos al judeţului Vrancea.